

Araştırma Makalesi

Türkiye’deki Suriyelilerin İstihdam Piyasasına Katılımı Konusunda Yerli İşveren ve Yerli Halkın Düşünceleri

The Opinions of Host Employers and the Host Community on the Participation of Syrians in the Labour Market in Turkey

Özlem ZİYAOĞLU Doktora öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi oziyanoğlu@gmail.com https://orcid.org/0000-0002-1385-5900	Birsen ŞAHİN KÜTÜK Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi birsensahink@gmail.com https://orcid.org/0000-0001-23456789
---	---

Makale Geliş Tarihi	Makale Kabul Tarihi
20.02.2025	30.04.2025

Öz

Türkiye’ye gelen Suriyeliler başlangıçta misafir olarak düşünülmüş olsalar da, on yılı aşan bir süredir ülkelerine dönmemeleri/ dönememeleri onların misafirlik statüsünden çıktıklarını göstermektedir. Suriyeliler, uzun zamandır, Türkiye’de yaşamlarını devam ettirmek için istihdam piyasasına katılmış ve bu bağlamda yapısal entegrasyon için önemli bir adım atmışlardır. Ancak yerli işverenlerin ve halkın bu konuda ne düşündüğü ve bundan nasıl etkilendiği de Suriyelilerin entegrasyonu için önemlidir. Bu çalışma ile yapısal entegrasyon süreci için temel unsur olan Suriyelilerin istihdam piyasasına katılmalarına ilişkin yerli işveren ve yerli halkın ne düşündükleri ele alınmaktadır. Literatürde, Suriyelilerin çalışma yaşamında yer almalarına yönelik yerli işveren ve yerli halkın düşüncelerini ele alan çok sayıda tez çalışması olması nedeniyle, bu çalışmada yeni bir saha çalışması yapmak yerine alandaki saha çalışmaları üzerinden bir analiz yapılması tercih edilmiştir. Bir başka ifadeyle, konuya dair daha geniş bir perspektif sağlayacak olması açısından bu çalışmada alandaki tezler üzerinden içerik analizi yapılmıştır. Bu kapsamda Suriyelilerin çalışma yaşamına ilişkin yerli işveren ve halkın düşüncelerini içeren ve aynı zamanda saha verilerine dayalı 31 tez, çalışmanın içerik analiz birimi olarak belirlenmiştir. Yapılan içerik analizi sonucunda Suriyelilerin farklı sektörlerde çalışma yaşamına dahil oldukları ve bunların bir kısmının da kayıt dışı olduğu saptanmıştır. Suriyelilerin çalışma yaşamına katılmaları onların entegrasyonları açısından önemlidir. Ancak Suriyelilerin istihdam piyasasının yedek işçi ordusunu yaratmaları nedeniyle, yerli halkı olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte, yerli halkın tercih etmediği bazı alanlarda Suriyeli göçmenlerin çalışması, istihdam piyasasındaki işçi açığını kapamada Suriyelilerin önemli bir yeri olduğunu göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Türkiye’deki Suriyeliler, işgücü piyasası, istihdam, entegrasyon, yedek işçi ordusu

Abstract

Although Syrians who came to Turkey were initially regarded as guests, their failure or inability to return to their country for over a decade indicates that they have moved beyond a temporary status. For a long time, Syrians have participated in the labor market in order to sustain their lives in Turkey, marking an important step toward structural integration. However, the perspectives of host employers and the host community, as well as the ways in which they are affected by this situation, are also crucial to understanding the integration of Syrians. This study addresses the views of host employers and the host community regarding the participation of Syrians in the labor market, which is a fundamental component of the structural integration process. Due to the existence of numerous theses in the literature that explore the opinions of host employers and the host community on Syrians' involvement in working life, this study adopts an analytical

Önerilen Atıf /Suggested Citation

Ziyaoğlu, Ö. & Şahin Kütük, B., 2025, Türkiye’deki Suriyelilerin İstihdam Piyasasına Katılımı Konusunda Yerli İşveren ve Yerli Halkın Düşünceleri, *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 60(2), 1720-1735.

approach based on existing field research instead of conducting a new field study. In other words, in order to provide a broader perspective on the issue, a content analysis was carried out using relevant theses in the field. In this context, 31 theses containing field data and addressing the views of host employers and the host community on Syrians' participation in the labor market were selected as the units of content analysis. The analysis revealed that Syrians are employed in various sectors and that a portion of this employment is informal. Their participation in the workforce is significant for their integration. However, it was also concluded that their role as a reserve army of labour negatively impacts the host community. On the other hand, the employment of Syrian migrants in sectors that are generally avoided by the local population highlights their important role in addressing labor shortages in the Turkish job market.

Keywords: *Syrians in Turkey, labour market, employment, integration, reserve army of labour*

1. Giriş

Suriye’de yaşanan iç savaş nedeni ile Türkiye’ye sığınan Suriyeliler on iki yıldan daha uzun süredir Türkiye’de yaşamaktadır. Uluslararası Göç Örgütü (IOM) verilerine göre Türkiye’de ikamet eden göçmen ve mültecilerin sayısı 3,9 milyondur ve bu nüfusun yüzde 90’ı Suriyelidir. Türkiye’ye kitlesel akınla gelen Suriyelilere sağlanan koruma statüsü uluslararası literatüre göre “geçici koruma”dır.¹ Suriyelilere Türkiye’de yeni yaşam kurmaları için ilk aşamada gerek devlet, gerek uluslararası organizasyonlar ve dernekler gerekse yerli halk destek olmuştur. Sonrasındaki süreçte ise Suriyeliler kendi ayakları üzerinde durmanın en temel yolu olan istihdam piyasasına giriş yapmışlardır. Göçle gelen ve çalışma yaşamına katılan Suriyelilerin Türkiye’ye entegrasyon süreçleri önemlidir. Entegrasyonun ise dört boyutu bulunmaktadır. Bunlar; yapısal entegrasyon, sosyal entegrasyon, kültürel entegrasyon ve kimlik entegrasyonudur. Entegrasyonun gerçekleşmesi için ilk aşama yapısal entegrasyondur ve bu boyut diğer üç entegrasyonun gerçekleşmesinde de önemli bir yere sahiptir. Yapısal entegrasyonda çalışma yaşamına dahil olma, bir başkasına ya da devlete muhtaç olmadan yaşamını sürdürebilme, vergisini ödeme ve kanunlara uyma temeldir.

Suriyeliler Türkiye’de istihdam piyasasına katılmış ve bu bağlamda yapısal entegrasyon için önemli bir adım atmışlardır. Ancak yerli işverenlerin ve işçilerin bu konuda ne düşündüğü ve bundan nasıl etkilendiği de entegrasyon için önemlidir. Çünkü entegrasyonun gerçekleşmesi iki taraflıdır yani hem göçmen hem de yerli halkın bu konudaki düşünce ve eylemleri önemlidir. İlk zamanlar Suriyelilerin istihdam piyasasına dahil olmaları çok dikkat çekmezken, zamanla bu yerli halk tarafından istihdam piyasasına ve ekonomiye etkileri çok konuşulan bir konu haline gelmiştir. Bu durumun nedenleri arasında ise siyasilerin söylemleri, medya/ sosyal medyadaki sunumları ve Suriyelilerin kalış süresinin uzaması önemli etkenlerdir. Bu çalışma ile, yapısal entegrasyon süreci içinde yer alan ve yapısal entegrasyonun temel unsuru olan, Suriyelilerin istihdam piyasasında yer almalarına ilişkin yerli işveren ve yerli halkın ne düşündükleri ele alınmaktadır. Böylece Türkiye’de Suriyelilerin topluma entegrasyon sürecinin önemli bir bileşeni olan yapısal entegrasyon kapsamında Suriyelilerin çalışma yaşamına dahil olmalarına ilişkin yerli işveren ve halkın ne düşündüğü ortaya konularak, entegrasyon iki yönleyle ele alınmıştır.

Suriyelilerin çalışma yaşamındaki yerlerine ilişkin, alanda çok sayıda tez çalışması vardır. Bu çalışmada ise bütüncül bir bakış sunmak amacı ile Suriyelilerin çalışma yaşamında yer almalarına ilişkin yerli işveren ve yerli halkın düşüncelerini ele alan tezler üzerinden içerik analizi yapılmıştır.

Göçmenlerin istihdam piyasasında yer almaları

Göçmenlerin ev sahibi toplumda istihdam piyasasına girişleri, onların aynı zamanda geldikleri ülkeye yapısal entegrasyonları olarak da görülmektedir. Entegrasyon kavramı bir yandan bir sosyal sistem içindeki ilişkilerin daha da güçlendirilmesine işaret ederken; diğer yandan mevcut bir sosyal sistem ve onun temel kurumlarında yeni ek aktörler veya gruplarla ilişki kurma ve bunları dahil etme çabasını ifade etmektedir. Heckmann göçmenlerin entegrasyonunun öncelikle “süreç olarak entegrasyon”la ilgili olduğunu ve bu sürecin başarılı olması halinde bir toplumdan veya sosyal sistemden “bütünleşmiş” olarak bahsedilebileceğini vurgulamaktadır. Heckmann’a göre entegrasyonun 4 boyutu vardır; yapısal, kültürel, sosyal ve özdeşleşme (kimliksel). Yapısal entegrasyon; göçmenler ile onların çocukları ve torunlarının ev sahibi toplumun temel kurumlarındaki haklara ve pozisyonlara erişimi olarak tanımlanır. Bu haklar ve pozisyonlar şunlardır; ekonomi ve işgücü piyasası, eğitim ve yeterlilik sistemleri, barınma sistemi, sağlık sistemi dahil refah devleti kurumları ve üyelik olarak vatandaşlıktır. Bunlar temel kurumlardır çünkü bunlara katılım modern bir toplumunda bir kişinin sosyo-ekonomik durumunu, fırsat yapısını ve kaynaklarını belirler. Bireylerin kendi değerlerini korurken aynı zamanda bilişsel ve kültürel değerlerinde, davranış ve tutumlarında ev sahibi topluma yönelik

¹ <https://www.goc.gov.tr/gecici-korumanin-unsurlari>

bir değişim süreci söz konusu olduğunda ise kültürel bütünleşmeden bahsetmek mümkündür. Heckmann'a göre kültürleşme aşaması hem göç eden toplumu hem de ev sahibi toplumu ilgilendiren karşılıklı bir süreçtir. Örneğin; dernek/ kuruluş üyelikleri, arkadaşlıklar, evlilikler vb. süreçler bunlardan bazılarıdır. Kimliksel bütünleşme ise; göçmenin özne olarak yeni bir topluma üyeliği sonucunda özellikle etnik veya ulusal kimlik biçimleri olarak kendini gösteren toplumsal aidiyet ve kimlik biçimlerini içeren süreçtir. Sosyal entegrasyon ise; göçmenlerin ev sahibi toplumla çeşitli alanlardaki ilişki ve iletişimlerini içermektedir. Heckmann göçün aynı zamanda bir toplumda gerilimler yaratabileceğini/ gerilimleri artırabileceğini bunun da entegrasyonu ve istikrarı azaltabileceğini ifade etmektedir. Heckmann göçün yaratabileceği bu tehditleri şu şekilde sıralamıştır; göçmen gruplar arasında etnik çatışmalar, sosyal sorunların etnikleştirilmesi, aşırı sağcılıkta artış, kamu bütçelerine mali yük getiren ve yerli nüfusta göçmen karşıtı duyguları canlandırabilen, göçmen nüfusun artması, istihdam piyasasında rekabetin artması, göçmenlere karşı kampanyalar düzenleyen yerelci hareketler ile tek amacı göç ve göçmenlerin entegrasyonu ile mücadele etmek olan siyasi parti faaliyetleri (2006, s. 6-22).

Göçmenlerin istihdam piyasasında yer almaları, yapısal entegrasyonun en önemli sacayaklarından birini oluşturmaktadır. İstihdam piyasasında yer almaları ise hem göçmenleri hem de yerli halkı doğrudan ilgilendirmekte ve etkilemektedir. Göç literatürüne bakıldığında göçmenlerin daha çok istenmeyen işlerde ve ucuz işgücü olarak çalıştırıldıkları görülmektedir.

Sermayenin değişen kısmı, emeğe olan talebi belirleyen şeydir ve bu talep toplam sermayedeki artış ile orantılı olarak artmak yerine, gittikçe azalan şekilde düşer. Emeğe olan talep, toplam sermayenin büyüklüğü ve büyüklüğün artması ölçüsünde artan bir hızla düşer. Toplam sermayenin büyümesi ile değişen kısmı yani onunla birleşen emek de büyür fakat bu büyüme her zaman küçülen bir oranda gerçekleşir (Marx, 1997, s. 599- 600). Marx'ın ifadesiyle, bütün masrafları sermaye tarafından karşılanan bir yedek işçi ordusunu oluşturur ve bu ordu tümüyle sermayeye aittir (1997, s. 602). Yedek işçi ordusu, istihdamdaki olası ani genişleme için işgücünü hazır bulundurur. Bir yandan da ekonominin duraklama ve ortalama gönenç dönemlerinde faal emek ordusunu baskı altında tutar ve aşırı üretim ile coşkunluk dönemlerinde bu faal ordunun isteklerini dizginler (Marx, 1997, s. 609).

Yedek işçi ordusu kavramının göç çalışmalarında kullanımı ise oldukça yaygındır. II. Dünya Savaşı öncesi göç hareketlerini yedek işçi ordusu olarak değerlendiren çalışmalar olmasına rağmen özellikle II. Dünya Savaşı sonrasındaki emek göçünü bu bağlamda inceleyen çalışmalar daha fazladır. II. Dünya Savaşı öncesindeki emek göçüne odaklanan çalışmalar arasında yer alan Holloway (1978)'in araştırması göç politikalarının, 1880'lerde köleliğin azalmasından Büyük Buhran'ın başlangıcına kadarki dönemde, Sao Paolo'ya göç eden kahve sektöründe çalışan işgücü ekseninde incelenmesini içermektedir. Çalışmada kahve üreticileri ve hükümetin değişen ilişkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda bu sektörde çalışan işçilerin yedek işçi ordusu olduğu ortaya konmuştur.

Kitlesel emek göçünün yaşandığı II. Dünya Savaşı sonrasında göçmenlerle ilgili yapılan bazı çalışmalarda da göçmenler yedek işçi olarak ele alınmaktadır. Buna Anderegg'in Batı Avrupa'ya işçi olarak giden Türklerle ilgili çalışması örnek verilebilir. Anderegg (1986) çalışmasında Batı Almanya'ya giden Türk göçmen işçileri yedek işçi ordusu olarak ele almıştır. Batı Almanya'ya giden Türk göçmen işçiler; mesleki becerilerini geliştireceği, modern yaşam standartları kazanacağı ve böylece Türkiye'ye döndüğünde ekonominin ve toplumun modernleşmesine katkıda bulunacak yenilikçi bir değişim ajanı olacağı anlamına gelen 'rotasyon ilkesi' ekseninde incelenmiştir. Ancak çalışmanın sonucunda, beklenenin aksine bu göçmenlerin Almanya'da yedek işçi ordusu olmak durumunda kaldıkları görülmüştür.

Kanada'daki yüksek vasıflı profesyonellerin işgücü piyasasına entegrasyonunu ele alan Rashid (2008) ise çalışmasında sağlık sektörüne odaklanmış ve sağlık alanında Kanada'da vasıflı göçmenlerden oluşan yedek bir sağlık emekçisi ordusunun yaratıldığını saptamıştır. Duggan (2013) ise Marx'ın çok sektörlü yedek işçi ordusu teorisini incelemeyi ve modern gelişmiş ekonomilerdeki kayıtsız göçmenler için politik çıkarımlar yapmayı hedeflemiştir. Foster ve McChesney (2017) küresel emek sistemindeki işgücü oranının dramatik artışını, sömürüye dayalı yedek işçi ordusu bağlamında ele almıştır. Bu çalışmada ILO verilerine dayalı işgücü oranı artışı, Marx'ın aktif işçi ordusu ve yedek işçi ordusu ayrımı açısından tartışılmıştır. Tanınmış markalar üzerinden sektördeki emekçileri ele alan Montero Bressan (2018) ise Buenos Aires'teki tanınmış markalarda sömürüye dayalı çalışan emek göçünün oluşturduğu bir yedek işçi ordusundan söz etmiştir.

Göç literatüründe, göçmen işçilerin istihdam piyasasının yedek işçi ordusu olmaları konusu, aynı zamanda bu yedek işçi ordusunun çalıştığı işlerin türleri konusu ile birlikte yer almaktadır. Göçmen işçilerin istihdam edildikleri işler, literatürde kısaca "3D" şeklinde tanımlanmaktadır. "3D"; Dirty (kirli), Dangerous (tehlikeli)

ve Difficult (zor) işler anlamına gelmektedir. Göçmenler genellikle madenler, ağır kimyasalların olduğu işler, inşaat, yoğun emek gerektiren ev işleri, giyim, restoran, kapıcılık ve temizlik işleri, hastabakıcılık gibi alanlarda çalışmaktadırlar. Bir başka ifadeyle, göçmen emek gücü, emek piyasalarının en alt düzeylerinde toplanmaktadır (Connell ve Burgess, 2009, s. 416; Mucci ve ark 2019; Tanyılmaz ve Kurtulmuş Kiroğlu, 2008). Son on yıldır küresel düzeyde artan kitlesel mülteci göçü de, göçmenlerin emek piyasalarında genellikle iş kazalarına uğrama riski yüksek olan, yerli halkın çalışmak istemediği ve uzun saatler çalışmayı gerektiren alanlarda çalışmalarını daha da artırmıştır.

2. Amaç ve Yöntem

Zorla göçle gelen ve çalışma yaşamına katılan Suriyelilerin Türkiye'ye entegrasyon süreçleri önemlidir. Yapılan çalışmalar Türkiye'deki Suriyelilerin belli bir oranda yapısal entegrasyon sağladıklarını göstermektedir. Yapısal entegrasyonda çalışma yaşamına dahil olma, bir başkasına ya da devlete muhtaç olmadan yaşamını sürdürebilme ve kanunlara uyma temeldir. Entegrasyonun gerçekleşmesi ise iki taraflıdır yani hem göçmen hem de yerli halkın bu konudaki düşünce ve eylemleri önemlidir.

Bu çalışmada, Suriyelilerin yapısal entegrasyonunun temeli olan çalışma yaşamına dahil olma süreçlerine ilişkin yerli işveren ve yerli halkın düşüncelerinin, Suriyelilerin çalışma yaşamına katılmaları konusunda yapılan tezler üzerinden içerik analizi ile ortaya konması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda araştırmanın temel problem cümlesi "Suriyelilerin çalışma yaşamına entegrasyonları konusunda yerli işveren ve halk ne düşünmektedir? Buna bağlı alt problem cümleleri ise şu şekildedir:

1. Yerli işverenlerin Suriyeli işçi çalıştırma sebepleri nelerdir?
2. Yerli işverenler, Suriyeli işçiler hakkında ne düşünmektedirler?
3. Yerli halk, Suriyelilerin istihdama katılımı ve bunun yerli işçilere etkisi konusunda ne düşünmektedir?
4. Yerli halka göre Suriyelilerin ekonomiye etkileri ne yöndedir?
5. Yerli işveren ve halka göre Suriyelilerin kayıt dışı çalışma sebepleri nelerdir?

Göç araştırmalarında farklı araştırma desenleri kullanılmaktadır. Özellikle daha bütüncül bir bakış sunulmak istendiğinde içerik analizi tercih edilmektedir. İçerik analizi, sosyal bilimlerde bir araştırma sonucu elde edilen veriler veya yazılı, görsel medya ve haber mesajlarının üzerinden çıkarım yapılması amacıyla kullanılmaktadır. Bir başka ifade ile içerik analizi, verilerden elde edildikleri bağlama yönelik tekrarlanabilir, geçerli çıkarımlar yapmak için kullanılan bir analizdir (Hansen, 2003, s. 55). Bu çalışmada da tezler üzerinden bir analiz yapılacağı için içerik analiz kullanılmıştır. İçerik analiz birimini belirlemek için araştırmanın amacı olan Suriyelilerin çalışma yaşamında yer almalarına ilişkin yerli işveren ve yerli halkın düşüncelerini ele alan tezlere ulaşılması hedeflenmiştir.

Bu doğrultuda araştırma evrenini belirlemek için ilk tarama, Türkiye'deki potansiyel Suriyeli işgücüyle ilgili zorla göçün başlangıcı olan 2011 yılından, Aralık 2024 tarihine kadarki süreçte yayınlanmış ve YÖK Tez'e yüklenmiş Türkçe ve İngilizce dildeki tezler arasından gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın analiz birimini belirlemek için yapılan ilk taramada, tez adında "Suriyeli" anahtar kelimesi geçmesi temel alınmış ve bu durumda toplam 1254 yüksek lisans tezi ve 211 doktora tezine ulaşılmıştır. Daha sonra amaçlı örnekleme ile araştırmanın temel konusu olan, Türkiye'deki Suriyelilerin işgücü piyasasındaki durumu ve entegrasyon süreçlerini inceleyen yüksek lisans ve doktora tezlerinin seçilmesi hedeflenmiştir.

Bu kapsamda araştırmanın problem cümlelerine cevap bulabileceğimiz anahtar kelimeler olan "Suriyeli", "sığınmacı", "mülteci", "göçmen", "işgücü piyasası", "çalışma yaşamı", "istihdam", "kayıt dışı istihdam" anahtar kelimeleri ile yeniden tarama yapılmıştır. Bu kriterlere uygun tezler saptandığında ise çalışmaya dahil edilecek tezlerin anket, görüşme vb. gibi tekniklerle doğrudan veri toplayan bir saha araştırmasına dayanması kriterine uygun olması için yeniden tarama yapılmıştır. Buna yönelik yapılan tarama sonrasında ise 70 tez çalışması saptanmıştır. Bu tezlerden bir kısmı doğrudan Suriyelilerin düşüncelerini, bir kısmı yerli işveren ve halkın düşüncelerini ve bir kısmı ise bunların tamamını içeren saha araştırmasına dayalıdır. İçerisinde, doğrudan saha çalışmalarıyla yerli işveren, yerli işçi ve yerli halkın düşüncelerinin alındığı 31 tez çalışmanın analiz birimi olarak belirlenmiştir. Bu tezlerden 16'sı yerli işverenlerin düşüncelerini, 15'i ise yerli halkın (doğrudan bir işletmede çalışan işçiler, hane halkı uygulaması içerisinde görüşleri alınan çalışan ve/veya çalışabilecek durumda olan kişilerin) düşüncelerini içermektedir. Tezlere ilişkin bilgiler aşağıda Tablo 1'de verilmiştir:

Araştırma analiz birimini oluşturan 31 tez, MAXQDA 2024 nitel veri analizi programına aktarılarak içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizinde araştırma soruları temel alınmıştır. Analizlerde kodlama sürecinde Corbin ve Straus (2008, s. 102)'un açık kodlama (open coding), eksenel kodlama (axial coding) ve seçici kodlama (selective coding) sürecine uygun olarak tezlerdeki bulguların benzer ve farklı yönleri üzerinden kodlamalar yapılmış ve araştırma problem cümlelerinde cevabı aranan hususlar yeniden gözden geçirilerek kodlamalar temalaştırılmıştır. Neuman (2014, s. 471- 473)'ın belirttiği gibi araştırmanın güvenilirliği açısından kodlamaların farklı kişilerce yeniden değerlendirilmesi önemlidir. Bu kapsamda çalışmada kodlamalar her iki araştırmacı tarafından yapılmış, kontrol edilmiş ve fikir birliği sağlanan kodlar belirlenmiştir. Fikir birliği olmayan konuda akademide yer alan üçüncü bir kişiden görüş alınarak kodlamalara son hali verilmiştir.

Bu doğrultuda yapılan içerik analizinde çalışmanın problem cümlelerine uygun olarak şu temalar belirlenmiştir; yerli işverenlerin Suriyeli işçi çalıştırma sebepleri, yerli işverenlerin Suriyeli işçilerle ilgili düşünceleri, yerli işverenlerin Suriyeli işçilerle çalışma ilişkileri/ uyumu, yerli halka göre Suriyelilerin yerli işçilere ve ekonomiye etkileri, yerli işveren ve yerli halka göre Suriyelilerin kayıtsız çalışma nedenleri.

Tablo 4. İçerik Analizi Birimini Oluşturan Tezler

T1: Alpagut, E. (2024), Yerel Halk ve Suriyeliler: Altındağ Olayları Çerçevesinde Nitel Bir Çalışma, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T2: Saraç, M. E. (2019), Suriyeli Sığınmacıların Bursa'nın Yerel Ekonomisine Etkisine Sosyolojik Bir Bakış: Tekstil Sektörü Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T3: Küçükgöz, N. M. (2019), Suriyeli Mültecilerin İl Ekonomilerine Etkisi: Gaziantep, Hatay, Şanlıurfa, Kilis Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T4: Çelik, E. (2019), Suriyeli Sığınmacıların İstihdamı ve Emek Piyasasına Etkileri: Şanlıurfa Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T5: Taflı, A. S. (2019), Suriyeli İnşaat İşçilerinin Kayseri İli Ölçeğinde İnşaat Sektörüne Katkılarının Araştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
T6: Çelik, B. (2019), Mülteci, Sığınmacı ve Göçmenlerin Türkiye'deki İş Gücü Piyasası Üzerine Etkileri: Kırşehir Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T7: Karadeniz, M. (2016), Kilis'te Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların İl Ekonomisine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T8: Külahlıoğlu, S. (2022), Türkiye'deki Suriyeli Nüfusta Bölgesel Yoğunlaşmaların Yerli Esnafa Etkileri: Polatlı Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T9: Akyıldız, C. (2021), Türkiye'deki Göçmen İşçilerin İSG Çerçevesinde İncelenmesi, Doktora Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
T10: Pehlivan, U. (2021), Mülteci Girişimciliği: Suriyeli Mültecilerin İş Piyasalarına Etkileri ve İş Ağları, Doktora Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T11: Uludağ Güler, Ç. (2020), Sosyoekonomik Perspektiften Türkiye'de Geçici Koruma Statüsündeki Suriyeliler: Fatih İlçesi Örneği, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T12: Baysal, C. (2022), Geçici Koruma Statüsündeki Sığınmacıların İstihdamında Örgütsel Sosyalizasyon Sorunları: İnegöl İmalat İşletmeleri Örneği, Doktora Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T13: Ayyıldız, K. (2023), Iraklı ve Suriyeli Sığınmacıların İstihdam Alanında Karşılaştıkları Sorunları Farklı Değişkenler Üzerinden Sorunsallaştırmak: Samsun Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T14: Abar, A. (2023), Erli ve Suriyeli Girişimcilerin Rekabet ve Entegrasyon Konusundaki Düşünceleri: Gaziantep Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T15: Tekbaş, M. F. (2020), Esnaflaşmanın Hatay'da Geçici Koruma Altındaki Suriyelilerin Uyum Süreçlerine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T16: Bozkurt, Ö. (2020), Hatay'ın Yayladağı İlçesine Göç Eden Suriyelilerin Bütünleşme Süreçleri, Doktora Tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

T17: Bayram, B. (2023), Türkiye'de Göç Olgusu ve Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Ekonomik ve Sosyal Etkileri: Konya İli Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T18: Çalışkan, S. (2019). Ev Sahibi Halkın Suriyeli Göçmenlere Yönelik Tutumu: İstanbul; Sultanbeyli-Kadıköy İlçeleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T19: Yılmaz, L. Y. (2017), Yerel Halkın Türkiye'deki Suriyelilere Bakışı: Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay ve Adana Örnekleri, Doktora Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T20: Şimşek, O. (2023), İzmirlilerin Mültecilere Bakışı Üzerine Bir Alan Araştırması, Doktora Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T21: Tamer, M. (2019), Türkiye'nin Göç ve Sığınmacı Politikaları: Hatay İli Örneği, Doktora Tezi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T22: Terlemez, M. (2020), Toplumsal Kabul ve Uyum Süreci Açısından Kent Sakinlerinin Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Algısı: Konya Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T23: Baykan, E. (2020). Suriyeli Göçü ve Sosyal Uyuma İlişkin Yerel Toplumun Görüşleri: Altındağ Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T24: Çolak, B. (2019), Suriyeli Sığınmacıların Emek Piyasasına Dahil Oluşunun Türkiyeliler Emekçilerin Göçmen Algısına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T25: Karaman, U. (2019), Şanlıurfa'daki Suriyeli Sığınmacıların Neden Oldukları Toplumsal Etkiler ve Çözüm Önerileri, Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T26: Taşkın, K. (2018), Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacıların Göç Süreçleri, Mekânsal Etkileri ve Yerli Halkla Uyumları: Ayvacık Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T27: Şen, H. (2020), Zorunlu Göçle Türkiye'ye Gelen Suriyelilerin Entegrasyonu: İstanbul İli Örneği, Doktora Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T28: Türkoğlu, E. (2023), Suriyelilerin Gaziantep Kentinin Sosyo-Ekonomik Yapısına Etkileri, Doktora Tezi, Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T29: Bal Kızılhan, S. (2019), Yerli'lerin Gözüyle Suriyeli Mülteciler: Ankara Örnek Mahallesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T30: Dilaver, F. (2020), Elazığ'da Suriyeli Mülteciler: Elazığ Halkının Suriyeli Mültecilere Bakış Açısı Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
T31: Yılmaz, N. (2020), Sığınmacıların Türkiye İşgücü Piyasasındaki Deneyimleri: Çanakkale İli Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

3. BULGULAR

Çalışmada 31 tez üzerinden yapılan içerik analizi bulguları üç ana başlık altında sunulmuştur. Bunlar; yerli işverenlerin Suriyelilerin istihdam piyasasında yer almasına ilişkin düşünceleri, yerli halka göre Suriyelilerin yerli işçilere ve ekonomiye etkileri ile yerli işveren ve yerli halka göre Suriyelilerin kayıtsız çalışma nedenlerine ilişkin düşüncelerdir.

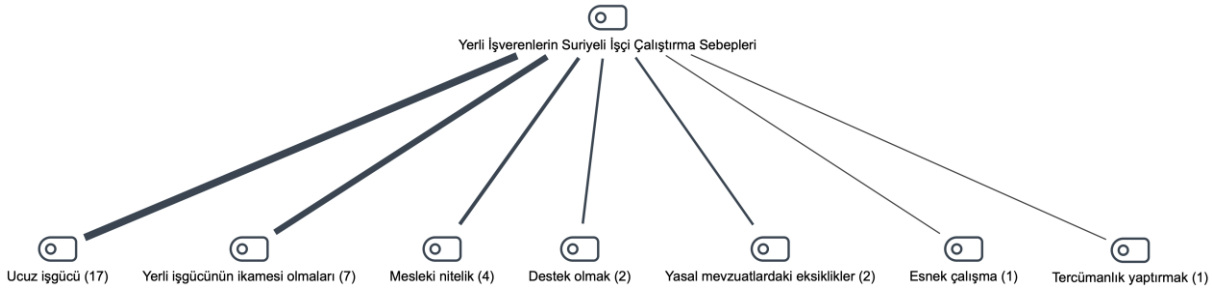
3.1. Yerli İşverenlerin, Suriyelilerin İstihdam Piyasasında Yer Almasına İlişkin Düşünceleri

Suriyeli işçi çalıştıran yerli işverenlerin Suriyeli işçilerle ilgili düşünceleri konusundaki veriler üzerinden yapılan içerik analizinde; yerli işverenin Suriyeli işçi çalıştırma sebepleri, yerli işverenin Suriyeli işçilerle ilgili düşünceleri ve yerli işverenin Suriyeli işçilerle ilişkileri/ çalışma uyumu temaları saptanmıştır.

3.1.1. Yerli İşverenlerin Suriyeli İşçi Çalıştırma Sebepleri

Yerli işverenlerin Suriyeli işçi çalıştırma sebepleri tezler üzerinden incelendiğinde bu konuda 7 alt tema saptanmıştır. Bu alt temalar; ucuz işgücü (17 tez), yerli işgücünün ikamesi olmaları (7 tez), mesleki nitelik (4 tez), destek olmak (2 tez), yasal mevzuatlardaki eksiklik (2 tez), esnek çalışma (1 tez) ve tercümanlık yaptırmak (1 tez) şeklindedir. Genel olarak bakıldığında bu tezlerin büyük bir kısmında başka nedenler belirtilse de, Suriyeli işçi çalıştırmanın temel nedenleri arasında ucuz işgücü olmaları ön plana çıkmaktadır.

Mesleki nitelik nedeni ya da yerli işgücünün ikamesi olmaları gibi nedenlerin içeriğine bakıldığında ise bu tercihlerde de yine Suriyeli işçi çalıştırmanın daha düşük maliyetli olmasının önemli olduğu görülmüştür.

Şekil 1. Yerli İşverenlerin Suriyeli İşçi Çalıştırma Sebepleri

Ucuz işgücü nedeni ile yerli işverenlerin Suriyeli işçi çalıştırdığı saptanan 17 tezden, T6’da çalışmaya katılan yerli işverenlerin önemli bir kısmının ucuz işgücü sebebiyle Suriyeli işçi çalıştırdıkları şu şekilde ifade edilmiştir:

“Yabancı işçi çalıştıran işletmelere niçin yabancı işçi çalıştırdıkları sorusuna 156 işletmeden 68 tanesi ucuz işgücü olduğu için diye cevap vermektedirler. Aradığım özellikleri taşıyor diyenlerin sayısı ise 56’dır. Buna göre, ucuz işgücü olduğu için yabancı işçilerin çalıştırıldığı birinci neden olarak ortaya çıkmaktadır. Yabancı işçi çalıştıran işletmelerin %48’i ucuz olduğu için yabancı işçi çalıştırmayı tercih ettiklerini belirtmektedirler” (s. 34).

Yerli işgücünün ikamesi olmaları nedeni ile yerli işverenlerin Suriyeli işçi çalıştırdığı saptanan 7 tezden, T9’da çalışmaya katılan işverenlerin yarısından fazlasının yerli işçi bulmada zorlanmaları sebebiyle Suriyeli işçileri tercih ettikleri şu şekilde geçmektedir:

“Çalışmaya katılan 400 işverenin %60’ı lokantada çalışacak yerli işçi bulamamaktan şikayetçi, bu durum göçmen işçilerin düşük profilli işlere yönelmiş olduğunu doğruluyor, çünkü yerel işçiler bu tür işleri yapmak istemiyorlar” (s. 141).

Mesleki nitelik nedeni ile yerli işverenlerin Suriyeli işçi çalıştırdığı saptanan 4 tezden, T6’da bu durum Suriyeli işçilerin kalifiye işgücü açığını kapatmaya da katkı sağladığını “Ankete dahil olan 200 firma, yabancı işçi çalıştırma nedenlerinin başında %44 ile ucuz işçi olduğunu ifade ederken, %37’si ise aradığı özellikleri taşıdığı için yabancı işçi çalıştırdığını belirtmektedir.” (s. 68) bulgusu ile ortaya koymuştur.

Yasal mevzuatlardaki eksiklik nedeni ile yerli işverenlerin Suriyeli işçi çalıştırdığı saptanan 2 tezden, T4’te bu durum “Ankete katılan 87 işverenin %85,1’i mevzuattaki eksikliklerden dolayı Suriyelileri kayıt dışı çalıştırmak durumunda kaldıklarını belirtmektedir” (s. 112) şeklinde geçmektedir. Tezde gerekli mevzuat eksikliğinden söz edilse de tezin yapıldığı 2019’da bu konuda yasal düzenleme yapılmış bulunmaktaydı. Bu nedenle işverenlerin bu konudaki söylemi düşündürücüdür.

Destek olmak nedeni ile yerli işverenlerin Suriyeli işçi çalıştırdığı saptanan T8’de, 30 yerli işverenle görüşme yapılmış ve görüşmelerde 1 katılımcı insani olarak destekte bulunmak amacıyla Suriyeli işçi çalıştırdığını şu sözlerle dile getirmiştir: “Genel anlamda maddiyatta dersin firmam olarak elimden geleni yaptım. Maneviyatta da Suriyelileri yanımda çalıştırıyorum, herhangi bir sıkıntısı varsa da çözüyorum” (K8, s. 88).

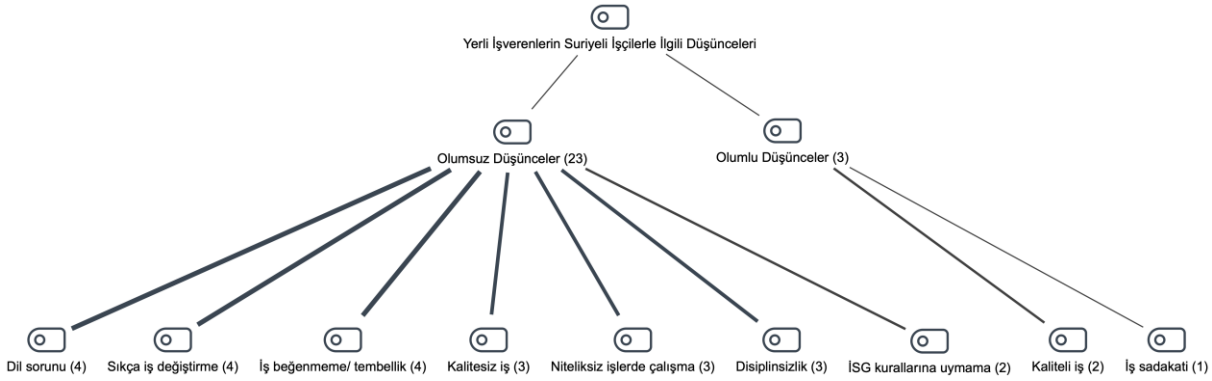
Tercümanlık yaptırmak nedeni ile yerli işverenlerin Suriyeli işçi çalıştırdığı saptanan T13’te, 16 yerli işçi ve 4 yerli esnafla görüşme yapılan saha çalışması kapsamında işverenlerin, işletmelerinde sığınmacı işçi tercih etmelerinde tercümanlığın önemli bir yeri olduğu saptanmıştır. İşverenlerin, işletmelerine yabancı (Arapça konuşan) müşterilerin gelmesi ve Türk çalışanlarla yabancı müşteriler arasında dil sorunu yaşanmasından dolayı iTürkçe bilen sığınmacıları çalıştırmaları görülmüştür. Buna ilişkin işletmede istihdam edilen Suriyeli K7 ise bu durumu şu sözlerle desteklemiştir:

“Türkçem iyi olduğu için Türk müşterilerle rahat ilgilenebiliyorum. Yabancı (Arap) müşteri geldiğinde tercümanlık yapıyorum. Patronum en çok tercümanlık için beni işe almıştı” (s. 46).

3.1.2. Yerli İşverenlerin Suriyeli İşçilerle İlgili Düşünceleri

Yerli İşverenlerin Suriyeli İşçilerle İlgili Düşünceleri tezler üzerinden incelendiğinde bu konuda; olumsuz düşünceler ve olumlu düşünceler altında toplam 9 alt tema saptanmıştır. Olumsuz düşünceler; kalitesiz iş (3 tez), iş beğenmeme/ tembellik (4 tez), dil sorunu (4 tez), sıkça iş değiştirme (4 tez), disiplinsizlik (3 tez) ve

İSG kurallarına uymama (2 tez) şeklindedir. Olumlu düşünceler ise; kaliteli iş (2 tez) ve iş sadakatı (1 tez) şeklindedir.

Şekil 2. Yerli İşverenlerin Suriyeli İşçilerle İlgili Düşünceleri

Yerli işverenin Suriyelilerle ilgili olumsuz düşüncesi içinde yer alan iş beğenmeme/ tembellik 4 tezde geçmektedir, bu tezlerden T10'da 6 katılımcı Suriyeliler için “tembeller, fazla çalışmayı sevmiyorlar” (s. 260) şeklinde görüş belirtmişlerdir.

4 tezde dil sorunu nedeni ile Suriyeli işçilere dair olumsuz düşüncelere sahip yerli işverenlerin düşünceleri yer almaktadır. Bunlardan 87 yerli işverenle yapılan T4'te bu durum şu şekilde geçmektedir.

“İşverenler çalıştırdıkları Suriyeliler ile dil sorunundan dolayı bazı uyumsuzluklar yaşadıklarını belirtmektedirler. İşverenlerin %32,2'si dil sorunu yaşadıklarını, %34,5'i ise dil sorunu yaşamadıklarını belirtmiştir. Geriye kalan %33,3'ü ise bazen dil sorunu yaşadıklarını belirtmişlerdir” (s. 133).

Sıkça iş değiştirme nedeni ile Suriyeli işçilere dair olumsuz düşüncelere sahip yerli işverenlere ilişkin bulguya sahip 4 tezden, T6'da iş değiştirme sıklığı uyum sorunları ile ilişkilendirilmiştir:

“İşletmelerden “yabancı işçilerin performansından memnun olmayanlara sebebi sorulmuştur. Niçin memnun olmadıkları sorulduğunda, ... %29'u işi geçici iş olarak gördüklerini, %19'u yerli işçilerle sorun yaşadıklarını ve %9'u ise iletişim sorunu yaşadıklarını belirtmektedirler. Kısacası yabancı işçiler yeni ülke, yeni şehir ve yeni çevreye uyum sorunu yaşamaktadırlar” (s. 37).

Yerli işverenin Suriyeli işçilerle ilgili olumsuz düşünceleri temasının altında yer alan kalitesiz iş alt temasının geçtiği 3 tezden, 45 yerli işverenle anket yapılan T5'te Suriyeli işçilerin kaliteli iş yapmaları konusunda, “ankete katılan işverenlerin %31'i kesinlikle katılmıyorum ya da katılmıyorum şeklinde görüş bildirirken, %49 oranla katılıyorum ya da kesinlikle katılıyorum ve %20 oranla fikrim yok...” (s. 89) demiştir.

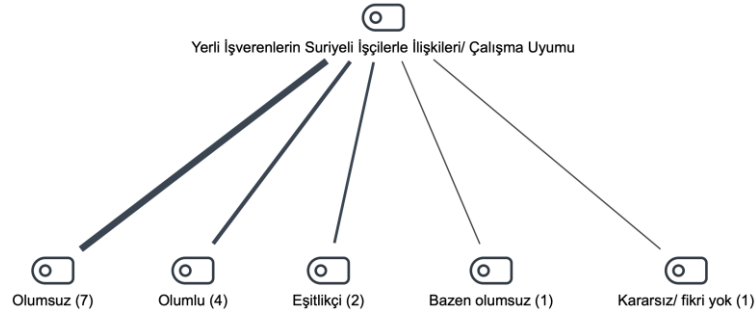
İSG kurallarına uymama alt temasının geçtiği 2 tezden, T5'te Suriyeli işçilerin İSG kurallarına uyup uymadıkları sorulmuştur. Suriyeli işçi/ ustaların İSG kurallarına dikkat ettikleri ile ilgili ankete “45 T.C. vatandaşı işverenin %83'ü kesinlikle katılmıyorum ya da katılmıyorum şeklinde görüş bildirmiştir” (s. 83).

Yapılan içerik analizinde Suriyeli işçilerle ilgili kaliteli iş yapmaları ve sadık olmaları nedeniyle olumlu düşünceler de saptanmış ve bunlar iki alt tema olarak kodalanmıştır. Yerli işverenin Suriyeli işçilerle ilgili olumlu düşünceleri temasının altında yer alan kaliteli iş alt temasına ilişkin 2 tezden, T6'da Suriyeli işçilerin performanslarından memnuniyet durumları sorulmuş ve kaliteli iş yaptıklarını destekler nitelikte “Suriyeli işçi çalıştıran 200 işletmenin %73'ü performanstan memnun olduğunu, %27'si ise memnun olmadığını...” (s. 37) belirtmiştir.

Yerli işverenin Suriyeli işçilerle ilgili olumlu düşüncelerin ikinci alt teması olan işe sadakat T9'da geçmiştir. Bu tezde işverenlere “Neden göçmen işçi çalıştırıyorsunuz?” sorusu sorulmuş ve “... İşverenlerin %20'si düşük ücretin yanında sadakat faktörünü” belirtmiştir (s. 144).

3.1.3. Yerli İşverenlerin Suriyeli İşçilerle İlişkileri/ Çalışma Uyumları

Yerli işverenlerin Suriyeli işçilerle ilişkileri/ çalışma uyumu tezler üzerinden incelendiğinde bu konuda 5 alt tema saptanmıştır. Bu alt temalar; olumsuz (7 tez), olumlu (4 tez), eşitlikçi (2 tez), bazen olumsuz (1 tez) ve kararsız/ fikri yok (1 tez) şeklindedir.

Şekil 3. Yerli İşverenlerin Suriyeli İşçilerle İlişkileri/ Çalışma Uyumu

Yerli işverenlerin Suriyeli işçilerle çalışma uyumunun olumsuz, olumlu ve bazen olumsuz olduğu saptanan tezlerde bu durum şu şekilde geçmektedir:

T4'te katılımcılara Suriyeli işçilerle anlaşmazlık yaşama durumları sorulmuş ve buna ilişkin şu bulguya ulaşılmıştır. “Çalışmaya katılan 87 işverenin %14,9’u sık sık, %56,4’ü bazen anlaşmazlıkların yaşandığını, %28,7’si ise yerel işveren ve Suriyeli çalışanlar arasında anlaşmazlıkların yaşanmadığını belirtmiştir” (s. 132).

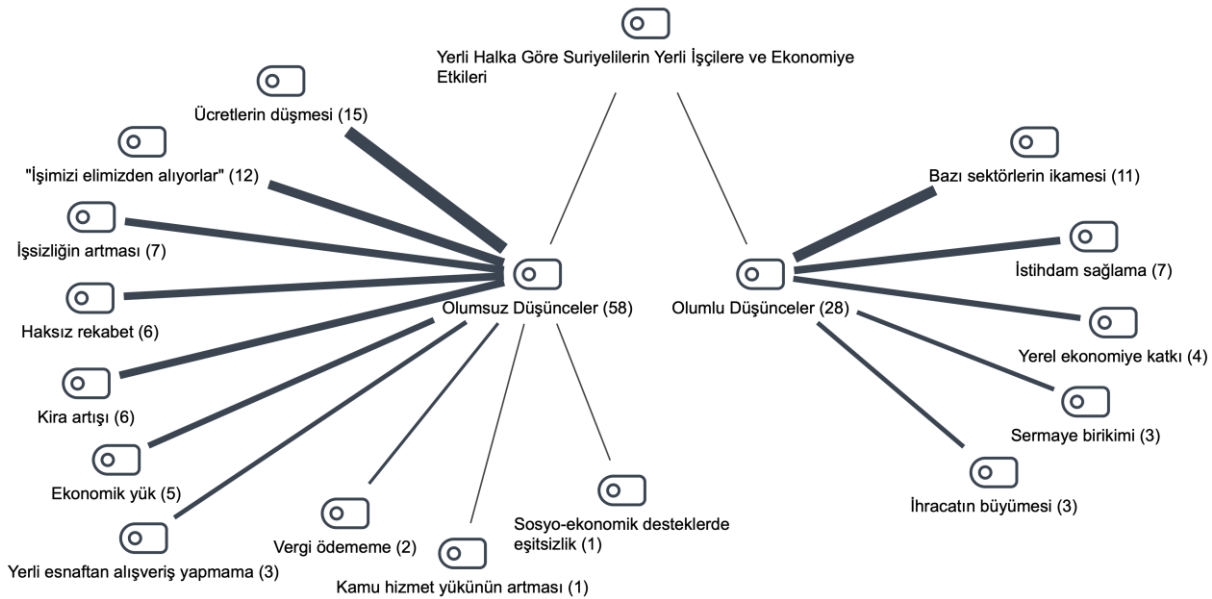
T5'te ise bu durum şu şekilde geçmektedir:

“Suriyeli işçi / ustalarla uyum içerisinde çalışabiliyorum anketine katılan 45 T.C. vatandaşı işverenin %36’sı kesinlikle katılmıyorum ya da katılmıyorum şeklinde görüş bildirirken, %49’u katılıyorum ya da kesinlikle katılıyorum şeklinde görüş bildirmektedir. %16’sı ise fikrim yok görüşündedir” (s. 74).

Yerli işverenlerin Suriyeli işçilerle çalışma uyumunun eşitlikçi olduğu saptanan 2 tezden, T2’de 16 yerel işverenle yapılan görüşmelerde katılımcılar istihdam ettikleri Suriyeli sığınmacılara asgari ücretin üzerinde maaşlar ödediklerini belirtmiş ve yerel işçilerle herhangi bir farklılığın olmadığını vurgulamışlardır.

3.2. Yerli Halka Göre Suriyelilerin Yerli İşçilere ve Ekonomiye Etkileri

Yerli halka göre Suriyelilerin yerli işçilere ve ekonomiye etkileri tezler üzerinden incelendiğinde bu konuda; olumsuz düşünceler ve olumlu düşünceler altında toplam 16 alt tema saptanmıştır. Olumsuz düşünceler; ücretlerin düşmesi (15 tez), “işimizi elimizden alıyorlar” (12 tez), işsizliğin artması (7 tez), haksız rekabet (6 tez), kira artışı (6 tez), ekonomik yük (5 tez), yerli esnaftan alışveriş yapmama (3 tez), vergi ödememe (2 tez), işgücü ücretlerinin düşmesi (2 tez), sosyo-ekonomik desteklerde eşitsizlik (1 tez), kamu hizmet yükünün artması (1 tez) olarak ortaya çıkmıştır. Olumlu düşünceler ise; bazı sektörlerin ikamesi (11 tez), istihdam sağlama (7 tez), yerel ekonomiye katkı (4 tez), sermaye birikimi (3 tez), ihracatın büyümesi (3 tez) olarak belirlenmiştir.

Şekil 4. Yerli Halka Göre Suriyelilerin Yerli İşçilere ve Ekonomiye Etkileri

Yerli halkın, ücretlerin düşmesi nedeni ile Suriyelilerin yerli işçilere ve ekonomiye olumsuz etkisi olduğunu düşündüğü vurgusu geçen 13 tezden, T17’de yerli halktan 752 kişi ile yapılan anketin sonucuna göre:

“Ankete katılanların 114’ünün Suriyeli sığınmacıların Konya’nın emek piyasasında işgücünü ucuzlatmadığına, 50’sinin emek piyasasında işgücünü ucuzlatıp ucuzlatmadığına dair kararsız kaldığına ve 588’inin ise emek piyasasında işgücünü ucuzlattığına dair yanıt verdiği görülmektedir. Çalışmada ele alınan geçici koruma statüsündeki Suriyeliler, Konya ilinin emek piyasasında işgücünü ucuzlatır hipotezine katılımcıların yaklaşık %78’i katılmıştır” (s. 163).

Yerli halkın “İşimizi elimizden alıyorlar” nedeni ile Suriyelilerin yerli işçilere ve ekonomiye olumsuz etkisi olduğu düşüncesinin yer aldığı 12 tezden, T23’te katılımcıların neredeyse tamamının oldukça negatif söylemlerde bulunduğu, Suriyelilerin istihdam piyasasına olumsuz etkileri ve sosyal temasların negatif yönde olduğu yoğun bir şekilde vurgulanmıştır:

“Araştırmaya katılan 182 yerli toplum üyesi katılımcıların neredeyse tamamının Suriyeli sığınmacılara yönelik düşünceleri incelendiğinde... iş olanaklarını ellerinden aldıklarını, Türkiye ekonomisine zarar verdiklerini ifade etmişlerdir” (s. 64).

Yerli halkın ekonomik yük nedeni ile Suriyelilerin ekonomiye olumsuz etkisi olduğunu düşündükleri 5 tezden, T8’de “30 yerli esnafla yapılan görüşmelerden, Suriyelilerin Türkiye ekonomisine “olumsuz” etkisi var kodu altında 22 katılımcı görüş belirtmiştir. Aşağıda T8’de 22 katılımcının görüşlerini özetler nitelikte olan bir katılımcı Suriyelilerin ülke ekonomisine etkisini şu şekilde ifade etmiştir (s. 117):

“Olumlu hiçbir katkısı yok. Tamamen olumsuz. Her türlü Türkiye Cumhuriyeti’ne zararlı şeyler. Her tarafı masraf, ekonomiye tamamen masraf ve yük. Hiçbir şekilde katkıları yok” (K1).

Yerli halkın, işsizliğin artması nedeni ile Suriyelilerin ekonomiye olumsuz etkisi olduğu düşüncesinin geçtiği 7 tezden, T18’de Suriyelilerin ekonomiye olumsuz etkileri yoğun şekilde işsizlik ve ücretlerin düşmesiyle ilişkilendirilmiştir:

“Katılımcılara yöneltilen Suriyeli sığınmacılar işsizlik oranlarının artmasına ve işçilik ücretlerinin düşmesine neden olmaktadır maddesine katılıp katılmadıkları sorusundan elde edilen verilere göre %4,6 (N=28)’sı hiç katılmadıklarını, %67,4 (N=410)’ü tamamen katıldıklarını bildirmiştir” (s. 35).

Yerli halkın kira artışı nedeni ile Suriyelilerin ekonomiye olumsuz etkisi olduğunu düşündükleri saptanan 6 tezden, T3’te kira bedellerinin artış nedenine ilkin bulgu şu şekildedir.

“Araştırmaya katılan esnafın 900’ü (%100) konut-işyeri kira bedellerinin, Suriyelilerle birlikte arttığını düşünmektedir. Araştırmanın yapıldığı illere bakılacak olursa konut- işyeri kira bedellerinde ciddi artışlar olmuştur” (s. 56).

Yerli halkın haksız rekabet nedeni ile Suriyelilerin ekonomiye olumsuz etkisi olduğunu düşündükleri saptanan 6 tezden, T19’da haksız rekabet Suriyelilerin kayıt dışı işyeri açmalarıyla ilişkilendirilmiştir.

“Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Hatay, Adana illerinde yerli halkla yapılan çalışmada dernek üyesi bir katılımcının ifadeleri şu şekildedir:

Ekonomik açıdan bakıldığında; Urfa’da yaşayan Suriyelilerin çoğunluğunun alt gelir grubunu oluşturdukları, ucuz işgücü olarak kullanılmaları nedeniyle yerel halkın iş fırsatlarını ellerinden aldıkları ve küçük dükkânlar açıp haksız rekabete sebebiyet verdikleri için halkın tepkisini çektikleri ifade edilmiştir. Esnaf diyor ki benim bitişiğime dükkân açıyor vergi, stopaj vermiyor. Eşit şartlarda rekabet etmiyoruz. Hem benim ülkemde hem daha avantajlı” (Şanlıurfa MAZLUMDER, erkek, 37) (s. 104).

Yerli esnaftan alışveriş yapmama nedeni ile Suriyelilerin ekonomiye olumsuz etkisi olduğu geçen 3 tezden, T3’te Suriyelilerin ekonomiye olumsuz etkileri yerli işverene destek olunması yerine kendi toplumlarından olan işverenlerden alışveriş yapılması olduğu, “Araştırmaya katılan esnafın 672’si (%74,7) Suriyelilerin yerel halktan alışveriş yapmadığını kendi uyuşuna bağlı kişilerden alışveriş yaptığını düşünmektedir” (s. 54) bulgusu ile geçmektedir.

Vergi ödememe nedeni ile Suriyelilerin ekonomiye olumsuz etkisi olduğu düşüncesi 2 tezde saptanmıştır. Bu tezlerden 200 kişi ile anket yapılan T6’da Suriyelilerin kayıt dışı çalışmaya bağlı vergi açığı ve haksız rekabet yarattığına şu sözlerle işaret edilmiştir:

“Sosyal güvenceli yabancı işçilerin oranındaki düşüklük hem kayıt dışı çalıştırma oranlarının yüksekliğini hem de ucuz işgücü olmalarını sağlamaktadır. Bu durum ise, ödenecek vergi ve sosyal güvenlik primlerinin olmaması nedeni ile, maliyetlere olumlu etki yaptığından işverenler sigortasız yabancı işçi çalıştırmaktadırlar. Ancak durum firmalar için olumlu gibi görülse de ülke açısından bir vergi ve sosyal güvenlik primi kaybına neden olmaktadır” (s. 62).

Yerli halkın kamu hizmet yükünün artması nedeni ile Suriyelilerin ekonomiye olumsuz etkisi olduğunu düşündüklerinin saptandığı T27’de bu durum aşağıdaki şekilde geçmektedir:

“34 Türk katılımcının 21’i Suriyeli göçmenlerin gelmesinden sonra sağlık, eğitim ve ulaşım gibi kamu hizmetlerinin sunulmasında kalitenin düştüğünden, hastanelerde hasta yoğunluklarının artışından, okullarda sınıfların mevcutlarının çok daha kalabalık hale gelmesinden ve artan nüfus yoğunluğu nedeniyle toplu taşıma araçlarının yetersiz kalışından şikâyet etmektedir” (s. 164).

Yerli halkın, sosyo-ekonomik desteklerde eşitsizlik nedeni ile Suriyelilerin ekonomiye olumsuz etkisi olduğunu düşünmeleri T3’te geçmektedir. Tezde sosyo- ekonomik yardımların daha çok Suriyelilere sağlandığına yönelik görüşler yoğunur:

“Araştırmaya katılan esnafın 567’si (%62,9) Suriyelilere yapılan sosyal ve ekonomik yardımların kendilerine yapılmadığını düşünmektedir. 171 (%19) esnaf bu konu ile ilgili herhangi bir fikre sahip değildir. 33 (%20,2) esnaf ise Suriyelilere yapılan sosyal ve ekonomik yardımların kendilerine de yapıldığını düşünmektedir” (s. 66).

İçerik analizi yapılan tezlerde Suriyelilerin ekonomiye olumlu etkisi olduğu düşüncesini içeren 28 tez saptanmıştır. Olumlu etkileri ise bazı sektörlerin ikamesi (11 tez), istihdam sağlama (7 tez), yerel ekonomiye katkı (4 tez), sermaye birikimi (3 tez) ve ihracatın büyümesi (3 tez) olarak 5 alt tema altında toplanmıştır.

Yerli halkın, bazı sektörlerin ikamesi olmaları nedeni ile Suriyelilerin ekonomiye olumlu etkisi olduğu düşüncesi 11 tezde geçmektedir. Bu tezlerden T11’de yerli işgücünün çalışmak istemediği işlerde Suriyelilerin istihdam edildiği ve bu açıdan ekonomiye olumlu etkileri olduğu vurgulanmıştır:

“Türk işçi ve işverenlere, emek piyasasındaki Suriyelilerin durumları ile ilgili soru sorulduğunda genel olarak durumdan memnun olduklarının, Suriyeli işgücünün emek piyasasında kimsenin yapmak istemediği, kirli, rutin, pis ve risklerin olduğu ya da beden gücüne dayalı işlerde çalıştıkları üzerinde durmuşlardır. Katılımcıların çoğu Suriyelilerin kimsenin yapmak istemediği, eleman bulmaya zorlandıkları işlerde çalıştırdıklarını ifade etmişlerdir” (s. 130).

Yerli halkın, istihdam sağlama nedeni ile Suriyelilerin ekonomiye olumlu etkisi olduğu düşüncesinin geçtiği 7 tezden, T7’de Kilis’te 100 yerli halk ile 24 sorudan oluşan bir anket çalışması yapılmıştır. Bulgulara göre katılımcıların büyük kısmı Suriyelilerin istihdama olumlu etki ettiği yönünde görüş belirtmiştir:

“Ankete katılanlara “Suriyeli sığınmacılar Kilis ili ekonomisine istihdam sağlayarak olumlu katkı yapıyor mu?” sorusu sorulmuştur... örneklemelerden %49’u kesinlikle yapıyor, %41’i yapıyor, %6’sı kararsızım, %2’si yapmıyor, %2’si kesinlikle yapmıyor cevabını vermiştir” (s. 79).

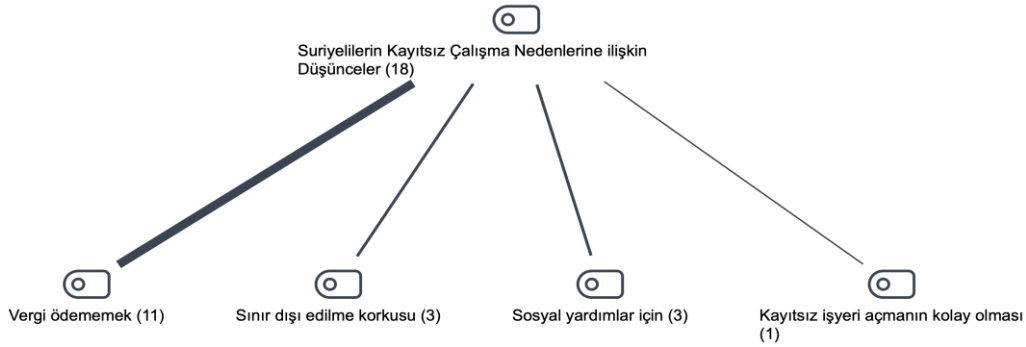
Yerli halkın, yerel ekonomiye katkı nedeni ile Suriyelilerin ekonomiye olumlu etkisi olduğu düşüncesinin geçtiği 4 tezden, T1’de Altındağ Olaylarının gerçekleştiği Önder Mahallesi ve çevresinde yaşayan 13 Türk ve o bölgede görev yapan 4 meslek profesyoneli ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir:

“Yerel halkın Suriyelilere ilişkin olumlu görüşlerinin temelinde ekonomik etkenler yer almaktadır. Zira Suriyeli göçmenlerin ülke ve yerel ekonomiye olan etkilerinde fırsat ve risklerin iç içe geçtiği bir durumun yansıması olarak kendini göstermektedir... Bazı Türk katılımcıların buna ilişkin ifadeleri şu şekildedir: ‘Kimse farkında değil de şu an mahallenin ekonomisini ayakta tutan Suriyeliler. Gitsinler, yemin ederim dükkanlar da boş kalır, esnaf da kan ağlar. Kimseye veremeyeceğin yerleri Suriyelilere kiraya verdik’ “ (s. 156).

Yerli halkın, sermaye birikimi nedeni ile Suriyelilerin ekonomiye olumlu etkisi olduğu düşüncesinin geçtiği 3 tezden, T2’de 26 yerli halk üyesi ve Suriyeli işçiler ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre, Suriyeliler kayıt dışı çalışarak, sermaye birikimine katkı sağlamaktadırlar.

3.3. Yerli İşveren ve Yerli Halka Göre Suriyelilerin Kayıtsız Çalışma Nedenlerine ilişkin Düşünceler

Yerli işveren ve yerli halka göre Suriyelilerin kayıtsız çalışma nedenleri tezler üzerinden incelendiğinde bu konuda; 4 alt tema saptanmıştır. Bu alt temalar; vergi ödememek (11 tez), sosyal yardımlar için (3 tez), sınır dışı edilme korkusu (3 tez), kayıtsız işyeri açmanın kolay olmasıdır (1 tez).

Şekil 5. Suriyelilerin Kayıtsız Çalışma Nedenlerine ilişkin Düşünceler

Yerli işveren ve halkın vergi ödememek için Suriyelilerin kayıtsız çalıştırıldığına yönelik düşüncesinin geçtiği 11 tezdən, T29’da Ankara ili Altındağ ilçesi Örnek Mahallesi’nde yaşayan 24 yerli halk ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Çalışmada kayıtsız çalışma, vergi mükellefiyeti ve haksız rekabet konuları birbirleriyle ilişkilendirilerek, durumun yerli esnaf ile Suriyeli esnaf arasında çeşitli gerginliklere neden olduğu şu şekilde geçmektedir:

“Mahallede işletme sahibi olan Suriyeliler konusunda ise Türk esnafın bürokratik eşitsizlik yaratan vergi mükellefiyeti, stopaj ve kredi koşulları açısından dezavantajlı konumda oldukları ve mahalledeki alım gücünün düşmesi, azalan Türk nüfusu ve halkın gelir düzeyindeki kısıtlara bağlı olarak yeterince iş yapamamaları nedeniyle kredi ve borç konularında ciddi ekonomik sorunlar yaşadıkları, Suriyeli işverenlerle rekabet edemedikleri ve işletmelerinin devamlılığı konusunda endişe taşıdıkları ve bu durumun “yerli” esnaf ile Suriyeli esnaf arasında zaman zaman çeşitli gerginlik ve tartışmalara da neden olarak ekonomik dışlanmanın bürokratik ve yapısal koşullarla eklemlenen bir diğer boyutunu oluşturduğu görülmüştür” (s. 198).

Yerli halkın sınır dışı edilme korkusu nedeni ile Suriyelilerin kayıtsız çalıştığına yönelik görüş belirttiği 3 tezdən, T13’te 16 Suriyeli çalışan ve 4 yerli işveren ile derinlemesine görüşme yapılmış ve bu konu tezde şu şekilde geçmiştir:

“Katılımcıların deneyimlerine bağlı olarak elde edilen bulgularla, sığınmacıların istihdam alanlarındaki en büyük sorun kayıt dışı çalışıyor olmalarından kaynaklanmıştır. Sığınmacıların, istihdam alanlarında kayıt dışı çalışmaları onların yasal olarak iş haklarının tanımlı olmamasına neden olmuştur. Hukuki olarak haklarını aramayan sığınmacılar, işlerinden kovulma ve polise şikâyet edilme korkularından dolayı yaşadıkları sorunlara sessiz kalmışlardır” (s. 71).

Yerli halkın sosyal yardımlar nedeni ile Suriyelilerin kayıtsız çalıştığına yönelik görüş belirttiği 3 tezdən, 15 yerli işçi ile görüşme yapılan T24’te bu durum aşağıdaki ifadeler ile geçmektedir:

“...İşçilerin belirtmiş olduğu düşünceler yerli görüşmecilerin çoğu tarafından paylaşılmaktadır. Özellikle Suriyelilerin devletten yardım aldığı ve sigorta kayıtları yapılırsa bu yardımın kesileceğinden dolayı hiçbir Suriyelinin sigorta istemediği dillendirilmektedir” (s. 71- 72).

Yerli halkın, kayıtsız işyeri açmanın kolay olması nedeni ile Suriyelilerin kayıtsız çalıştığına yönelik görüş belirttiği T31’de 7 kişi ile derinlemesine görüşme yapılmıştır. Tezde Suriyeli işverenlerin kayıtsız işyeri açmaları Pierre Bourdieu’nün habitus kavramı bağlamında ele alınmıştır:

“Piyasanın kayıt dışı olması piyasaya girişi kolaylaştırmaktadır. Piyasaya Suriye’deki yaşamlarından olan tecrübeleri (habitus) ile kolaylıkla dâhil oldukları görülmektedir. Piyasaya giriş için bazen sadece toplumsal sermaye yetebilmektedir. Örneğin, piyasada işçi olarak çalışan Mahmut komşusunun iş hanı içindeki dükkânı bir peşinat ödmeden borçla devralmıştır” (s. 55).

4. Sonuç ve Tartışma

2011 yılında başlayan iç karışıklık ile Suriye’den bölge ülkelerine büyük bir göç akını yaşanmıştır. Bu akından Türkiye de etkilenmiş ve yaklaşık üç buçuk milyonu aşkın Suriyeli Türkiye’ye göç etmiştir. Bu durum Türkiye

ekonomisine büyük bir ekonomik yükü de beraberinde getirmiştir. Suriyelilerin gelişi, yerli halk tarafından ilk etapta “misafir” söylemiyle kabul edilmiş fakat kalış süresinin uzaması ve kalıcılığın gündeme gelmesiyle birlikte bazı tepkiler doğmuştur. Mayıs 2023 itibarıyla Türkiye, tahmini 3,36 milyon kayıtlı Suriyeli göçmene ev sahipliği yapmakta ve bunların %27,9’unun çalışma çağındaki erkekler (18-59 yaş) ve %22,3’ünün de çalışma çağındaki kadınlardan oluştuğu tahmin edilmektedir².

Bu çalışmada Türkiye’de istihdam piyasasına dahil olan Suriyelileri konu alan tezler üzerinden, Suriyeli işgücünün istihdama katılımına ilişkin yerli işverenin ve yerli halkın düşünceleri içerik analizi ile ele alınmıştır. Araştırma sonunda ulaşılan sonuçlar şu şekilde özetlenebilir.

Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara göre; yerli işverenlerin Suriyeli işçi çalıştırma sebepleri; ucuz işgücü, yerli işgücünün ikamesi olmaları, mesleki nitelik, destek olmak, yasal mevzuatlardaki eksiklikler, esnek çalışmaları ve tercümanlık yaptırmak olarak saptanmıştır. Tezlerde Suriyelilerin ucuz işgücü nedeni ile tercih edilmeleri, diğer nedenlerle birlikte de geçmektedir. Dolayısıyla yerli işverenlerin Suriyeli işçi çalıştırmasının en yaygın sebebi ucuz işgücü olmalarıdır.

Tezlerde, yerli halka göre Suriyelilerin, yerli işçilere ve ekonomiye etkilerine ilişkin düşünceler hem olumlu hem olumsuz yönde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Olumlu düşüncelerde saptanan alt temalar; bazı sektörlerin ikamesi olmaları, istihdam sağlamaları, yerel ekonomiye katkı, sermaye birikimi ve ihracatın büyümesidir. Bazı sektörlerin ikamesi olmaları ve buna paralel olarak istihdam sağlamaları sebebiyle Suriyelilerin ekonomiye olumlu etkileri olduğu düşüncesi yoğunluktadır. İşgücü piyasası değerlendirmeleri, örneğin Konya’da ayakkabıcılık sektöründe, Hatay’da mobilyacılık sektöründe göçmenlerin bazı işgücü piyasası boşluklarını doldurabileceğini göstermiştir³.

Yerli halka göre Suriyelilerin yerli işçilere ve ekonomiye etkilerinin olumsuz olduğuna ilişkin alt temalar ise; ücretlerin düşmesi, “işimizi elimizden alıyorlar”, ekonomik yük, işsizliğin artması, kira artışı, haksız rekabet, yerli esnaftan alışveriş yapmama, vergi ödememe, kamu hizmet yükünün artması ve sosyo-ekonomik desteklerde eşitsizliktir. Ücretlerin düşmesi ve “işimizi elimizden alıyorlar” nedenleri ile Suriyelilerin ekonomiye olumsuz etkileri olduğu düşüncesi çok yoğundur. Tezlerde geçen önemli bir tema ise Suriyelilerin daha çok kayıtsız çalışmalarıdır. Tezlerde bu durum yerli işveren ve işçiler tarafından vergi ödememek, sınır dışı edilme korkusu, sosyal yardımlar ve kayıtsız işyeri açmanın kolay olması nedenlerinden kaynaklı olduğu belirtilmiştir.

Bu kapsamdaki sonuçlarla bağlantılı bir diğer sonuç ise hem yerli işverenlerin hem de yerli halkın gözünden, Suriyelilerin Türkiye’de istihdam piyasasının yedek işçi orduları olarak görülmesidir. Bu durum literatürde geçen “göçmenlerin piyasadaki yedek işçi ordusu” konumlarının (Duggan, 2013), Türkiye’deki Suriyeliler için de geçerli olduğu şeklinde yorumlanabilir. Tezlerde, Suriyelilerin yaptıkları işlere ve işlerin türlerine bakıldığında bunların daha çok yerli halkın tercih etmek istemediği, daha zor, daha istenmeyen ve riskli işler olduğu görülmüştür. Bu ise yine göç literatüründe geçen (Mucci ve ark 2019) göçmenlerin daha çok 3D işler yani zor, kirli ve tehlikeli işlerde çalıştıkları, çünkü bu alanların yerli halk tarafından çok tercih edilmediği ile de örtüşmektedir. Sonuç olarak, Türkiye’deki Suriyelilerin hem yerli halkın çok talep etmediği işlerde çalışması hem de ücret açısından işverene daha uygun olan şartları kabul etmeleri ve kısmen de kayıt dışı çalışmaları nedeni ile Türkiye’nin yedek işçi ordusu konumunda oldukları söylenebilir.

Heckmann (2006)’a göre göçmenler ev sahibi topluma ilk aşamada yapısal entegrasyon sağlarlar. Bu çalışmada Suriyelilerin istihdam piyasasını konu edinen tezler üzerinden yapılan analizde, Suriyelilerin istihdam piyasından yer aldıkları, bu bağlamda yapısal entegrasyon sağladıkları görülmüştür. Ancak bunun yerli topluma etkileri ile birlikte düşünülmesi gereklidir. Göçmenlerin istihdam piyasasına dahil olmalarını ev sahibi toplumun kabulü ve yerli toplumun bundan olumsuz etkilenmemesi entegrasyon açısından önemlidir. Çalışmada Suriyelilerin istihdam piyasasına büyük oranda dahil oldukları ancak bunun ücretlerin düşmesi ve işsizlik gibi çeşitli nedenlerle ev sahibi toplum tarafından olumsuz karşılanması durumunun da yaşandığı görülmüştür. Her ne kadar olumlu görüşler olsa da ev sahibi toplumun gözünde Suriyelilerin Türkiye’nin yedek işçisi konumuna gelmeleri durumu, Suriyeli göçmenlerin istihdam piyasasındaki konumunu yerli işçiler ve Türkiye’ye etkileri açısından olumsuz olarak görmelerini de beraberinde getirmiştir. Bu entegrasyonun iki yönlü bir süreç içermesi kapsamında düşünüldüğünde, Suriyelilerin istihdam piyasasına dahil olma biçimleri üzerinde yeni politikalara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

² https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/%40arabstates/%40ro-beirut/documents/publication/wcms_885046.pdf

³ https://www.ilo.org/sites/default/files/wcmsp5/groups/public/%40arabstates/%40ro-beirut/documents/publication/wcms_885046.pdf

Kaynaklar

- Anderegg, A. (1986). The Turkish 'Lumpenproletariat': West Germany's Industrial Reserve Army. *German Life And Letters*, 39(4), 314-321.
- Connell, J., & Burgess, J. (2009). Migrant Workers, Migrant Work, Public Policy And Human Resource Management. *International Journal of Manpower*, 30(5), 412-421.
- Corbin, J., & Strauss, A. (2008). *Basics Of Qualitative Research: Techniques And Procedures For Developing Grounded Theory* (3rd Ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Duggan, M. C. (2013). Reserve Army Of Labor And Migration. *The Encyclopedia Of Global Human Migration*.
- Foster, J. B., & Mcchesney, R. W. (2017). The Global Reserve Army Of Labor And The New Imperialism. *Class: The Anthology*, 485-502.
- Hansen, A. (2003). *İletişim Araştırmalarında İçerik Çözümlemesi*. (M. S. Çebi, Çev.) Ankara: Alternatif Yayınları.
- Heckmann, F. (2006). Integration And Integration Policies: Imiscoe Network Feasibility Study. *European Forum For Migration Studies Institute At The University Of Bamberg*.
- Holloway, T. H. (1978). Creating The Reserve Army? The Immigration Program Of São Paulo, 1886–1930. *International Migration Review*, 12(2), 187-209.
- Marx, K., (1997). *Kapital Birinci Cilt*, Ankara: Sol Yayınları.
- Montero Bressán, J. (2018). Local Sweatshops In The Global Economy: Accumulation Dynamics And The Manufacturing Of A Reserve Army. *Global Perspectives On Workers' And Labour Organizations*, 63-84.
- Mucci, N., Traversini, V., Giorgi, G., Garzaro, G., Fiz-Perez, J., Campagna, M., Arcangeli, G. (2019). Migrant Workers And Physical Health: An Umbrella Review. *Sustainability*, 11(1), 232.
- Neuman, D. (2014). Qualitative Research In Educational Communications And Technology: A Brief Introduction To Principles And Procedures. *Journal Of Computing In Higher Education*, 26, 69-86.
- Rashid, A. T. (2008). "A Reserve Army Of Labour": Patterns Of Mobility And Integration Of Migrant Skilled Workers In Canada. *Global Tensions, Global Possibilities*, 73.
- Tanyılmaz, K., & Kurtulmuş Kiroğlu, M. M. (2008). Türkiye'de Göçmen İşçiler Ve İşgücü Piyasası, *Sosyal Araştırmalar Vakfı 17*, Sınıf Çalışmaları Dizisi 3, İstanbul.

Research Article

Türkiye’deki Suriyelilerin İstihdam Piyasasına Katılımı Konusunda Yerli İşveren ve Yerli Halkın Düşünceleri

The Opinions of Host Employers and the Host Community on the Participation of Syrians in the Labour Market in Turkey

Özlem ZİYAOĞLU Doktora öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ozianogluu@gmail.com https://orcid.org/0000-0002-1385-5900	Birsen ŞAHİN KÜTÜK Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi birsensahink@gmail.com https://orcid.org/0000-0001-23456789
---	---

Extended Summary

Due to the civil war in Syria, Syrians who sought refuge in Turkey have been living in the country for more than twelve years. The integration of Syrians who migrated and joined the labour force is critical for coexistence in society. Integration is generally conceptualized through four dimensions: structural, social, cultural, and identity integration. Structural integration, being the initial stage, is foundational for the realization of the other three dimensions. Structural integration includes participation in working life, sustaining one’s livelihood without depending on others or the state, and compliance with the law.

At the beginning of the Syrian migration, both the Turkish government and international organizations, NGOs, and the local community provided support to help Syrians establish a new life. Eventually, Syrians entered the labour market as a means of becoming self-reliant. Importantly, integration is a two-sided process that also depends on the attitudes and behaviours of the host society. In the early years the inclusion of Syrians in the labour market attracted little attention. However, over time, the impacts of Syrians on the labour market and economy have become widely discussed among the public. One of the main reasons for this shift is the increasing prevalence of anti-immigrant rhetoric in political discourse, which is further amplified by traditional and social media.

This study aims to identify host employers’ and the host community’s perspectives on the employment of Syrians—a key element in structural integration—through a content analysis of existing theses on the topic. The central research question is: What do host employers and the host community think about the integration of Syrians into working life? Sub-questions include:

1. What are the reasons host employers hire Syrian workers?
2. What do host employers think about Syrian workers?
3. What does the host community think about Syrians’ participation in employment and its impact on local workers?
4. According to the host community, what are the economic impacts of Syrians?
5. What are the reasons, according to host employers and the host community, for Syrians working informally?

Migration studies often utilize various research designs. Content analysis is preferred when a holistic perspective is desired. Content analysis is used in social science research to analyze studies based on quantitative and qualitative data, as well as written, visual, and media messages. In this study, content analysis is conducted using theses that focus on the participation of Syrians in working life and are based on field data, in order to present a comprehensive view of the opinions of host employers and the host community.

To define the population of the content analysis, a search was conducted among Theses published between 2011 and December 2024 on the YÖK Thesis database. A total of 211 master's and PhD theses containing data on Syrians' employment were identified. Through purposive sampling and a keyword search using terms such as "Syrian," "asylum seeker," "refugee," "migrant," "labour market," "working life," "employment," and "informal employment," the sample was refined. Additional filtering ensured that only those theses based on field research (e.g., surveys, interviews) were selected. Ultimately, 70 theses were identified, and 31 that included direct opinions from host employers, workers, and the host community were selected as the analytical units of this study. Among these, 16 focused on host employers' opinions, while 15 included perspectives from local workers and the host community. Data from host workers and the host community were analysed together under the category of "host community."

The 31 theses were analysed using the qualitative data analysis software MAXQDA 2024. The analysis was guided by the main research questions. During the coding process, Corbin and Strauss's (2008) method of open coding, axial coding, and selective coding was employed to identify similarities and differences in the findings relative to the research questions. Following Neuman's (2014) recommendations for ensuring the reliability of social research, the coding was reviewed by two researchers independently, and consensus was reached. Where consensus could not be achieved, a third academic provided input to finalize the coding.

The content analysis revealed that the primary reasons host employers hire Syrians include: low labour cost, substitution of local labour in certain sectors, vocational skills, humanitarian support, gaps in legal regulations, and language translation needs. The native population expressed both positive and negative opinions regarding the impact of Syrians on employment and the economy. Negative views included: wage suppression, job displacement ("they take our jobs"), increased unemployment, unfair competition, rising rents, economic burden, reduced patronage of local businesses, tax evasion, decreased labour costs, unequal distribution of social support, and increased demand for public services. Positive perceptions included: filling labour gaps in certain sectors, providing employment, contributing to the local economy, capital accumulation, and growth in exports.

The most prominent finding is that Syrians tend to occupy positions that are less desirable to the local population. However, a significant aspect of their labour market participation is informality. According to host employers and the host community, the reasons Syrians work informally include: avoiding taxes, fear of losing social assistance, and fear of deportation.

These findings indicate that both host employers and the host community perceive Syrians as part of a "reserve army of labour" in Turkey. This observation aligns with the literature on migrant labour, which describes immigrants as a reserve labour force in capitalist economies. The analysis of job types and roles shows that Syrians are often employed in difficult, dirty, and dangerous jobs—commonly referred to as "3D jobs"—which are typically avoided by locals. In conclusion, Syrians have become structurally integrated into the Turkish labour market by participating in sectors that require labour, often under informal and low-wage conditions. However, from the perspective of the host community, their informal employment and role as cheap labour raise concerns, suggesting that the integration process may not be fully reciprocal.